

INDEX CAPITUM.

Supplicationis Clementi XII. Pont.
Max. factæ.

CAPUT I. DE lésione Scripturæ Sacre. II. De Divinorum Officiorum celebrationibus. III. De dilatione absolutionis, & reconciliationis penitentium. IV. De impiorum Oratione. V. De timore pœnarum. VI. De discrimine antiqui, & novi sœderis. VII. De Ecclesia, & Juramentis in ea facti solitis.	VIII. De legibus, & Censuris. IX. De Virtutibus Theologicis. X. De afflictionibus & perfectionibus fidelium. XI. De gratia primi hominis innocentis. XII. De gratia hominis lapsi. XIII. De voluntate salutis omnium hominum, deque Christi morte pro omnibus optata.

PERORATIO Ad Clementem XII. Pont. Max.
QUÆSITA Ex Superioris Supplicationis observationibus nata.

THEOLOGIA

SUPPLEX

CORAM

CLEMENTE XII.

PONT. MAX.

CLEMENTINÆ CONSTITUTIONIS

Unigenitus Dei Filius &c.

Explicationem atque intelligentiam submisit rogans.

Ad Catholicarum Scholarum libertatem, indemnitate ac pacem, ad purioris saniorisque doctrinæ tutelam, ad Sacrorum Conciliorum, ac Patrum defensionem; ad hæreticorum protervorumque hominum, distincta illa ambiguarum propositionum damnatione turpiter abutentium, confusionem, ac dedecus sempiternum.

BEATISSIME PATER.

AMETSI Pontificiæ dignitatis injuria videri possit, factam in Petri sede decisionem aliquam, latumque judicium, nisi prius ab ipso explicetur iudice, accipere nolle; nulla tamen injuria fuerit, sed cultus potius obsequium observantia, cum semel decisionem Pontificiam reverenter acceperis, illius demum explicationem, ut & observari religiosus, & contra oppugnantes defendi validus possit, suppliciter postulare. Sic sane subditi vel obsequentissimi, quas reverenter acceperis prius Principum leges, quo illas servent accuratius, explicari sibi sapissime postulant: ipsique interdum Apostoli, accepta reverenter ex Christi Domini ore sacratissima documenta explicari sibi petiere; quæ & ipse cœlestis doctrinæ Magister, nullam divinæ Majestatis auctoritatique injuriam passus, dignatus est explanare; ut dignos illos doctrinæ suæ præcones faceret: qui certius fidelibus traderent, quæ plenius a Domino didicissent. Lucæ 8. Matth. 13. & 15. Marci 7.

Ea consideratione bene animatus Theologicus Ordo, hanc sibi fiduciam sumpsit, ut Clementinæ Constitutionis explicationem, quanta potest animi demissione suppliciter peteret: non quod eam nisi explicetur, nolit accipere; quam & accepit dudum, & sincero mentis assensu complexus est; nihilo dubitans, quin latum in Petri sede judicium, ex illius quoque mente atque sententia prodierit: sed ut Clementis XI. mentem edoctus, sanctam inibi doctrinam in Scholis certius tradat; eosque validius resellat perveracem ac refractarios, qui eo nuac Apostolicæ Sedis judicio, ad ipsius Pontificiæ dignitatis injuriam, ad animarum perniciem, ad sanctioris disciplinæ laxamentum, ad probatissimorum dogmatum proscriptionem, ad Augustinæ cæterorumque Patrum contempionem, insipienter abutuntur.

Latus manavit hoc malum, quam ut ultra dis-

Serry Tom. V.

simulari queat: hujusque est gravitas tanta, ut hoc uno possit remedio confanari. Cum enim propositiones Quænellianæ ferme omnes, se ipsis quidem ambiguae sint, variisque sensibus obnoxie; iisque pares atque consimiles loquendi formulæ atque sententiæ divinis in Litteris, in Patrum Codicibus, in Conciliorum Decretis passim occurrant; ingens profecto in Theologica disciplina confusio nascitur atque turbatio; nisi damnatus a Clemente XI. propositionum sensus explicetur, & ab indemni sacrarum Scripturarum, Conciliorum, ac Patrum sensu, apertissime distinguatur.

Fideles quippe, iique numero plures, quibus satis non est acuminis & ingenii, ut damnarum sensum ab indemni distinguant, Ecclesiæ Patres ac Synodos sub Quænellii corio vapulare, imprudenter existimant. Vastri nonnulli scribillatores, ea variorum sensuum, quibus damnatæ propositiones obnoxie sunt, confusione abusi turpiter, latam a Clemente censuram, in receptissima probatissimaque Catholicarum scholarum dogmata maligne detorqueant; ipsamque D. Augustinum nunc tandem redactum in ordinem, ac per Quænellii latus Pontificia censura petitur, audacter effutunt. Episcopi quoque non pauci, qui Clementinam Constitutionem reverenter, ut officium postular, acceperunt, interno iater sese diffidio commissi, eandem, prout variis ducuntur affectibus, contrario ac pugnantem sensu interpretari, alia alii dogmata in suis diocesis recipi, aut rejici volunt; prout ea Clementis judicio damnata sibi fugunt, aut forte permessa. Quo fit, ut sublata scholis Catholicis libertate, non una jam ubique sit Fides; sed varia variis in Ecclesiis teneatur; quæ in una Orthodoxi Theologi audiunt, in altera heretici, aut certe suspecti, minus Catholicæ habentur. Quid tandem Hæretici, quibus Romanam Ecclesiam calumniis proscindere solenne est, eodem semper ludentes damnatarum propositionum æquivoco, violatam Clementinam Constitutionem Apostolicam fidem, rescissam mo-

B 5

rum

rum disciplinam, solutas sanctissimas leges, indu-

Huic porro tanto malo, quod aliorum quidem

Quod enim, ut hoc scholis bonum viderent,

Quid, quod in aliquibus propositionibus, Cle-

Ut scilicet, generalem illam & vagam declara-

(*) Liberius Gratianus, Denuntiatores Herminiaci, & Habertii.

Futilius est longe multo, quod suggerunt alii,

Cui & illud addendum, in disjudicando Theo-

Non est ergo quod a nonnullis obtruditur,

Calliditatis siquidem plenum est, quod insu-

re, si forte non ante, pastoralis Charitatis fuit,

Sic sane, cum anno 270. Synodus Antiochena

Sic cum hac Eutyichianorum assertio, Una

Sic dum Hormisdas Scytharum Monachorum

Sic cum sexta Synodus Oecumenica, lectas

Sic ne longius excurramus, cum Benedictus II.

Quidni igitur in presentia postquam Clemens

lia, divinas etiam Litteras, quibus pares infant

Præterquamquod non est id verum omnino,

Iis itaque callidis suturonibus filere iussis,

CAPUT I.

De lectione Scripturæ Sacræ.

§. I.

Propositiones Quænellianæ censura notatæ.

Propositio in Clementinæ Constitutionis indi-

Propositio 80. Lectio Sacra Scripturæ est pro-

Propositio 81. Obscuritas sancta verbi Dei non

Propositio 82. Est illusio sibi persuadere, quod

OBSERVATIO.

Tanta est propositio illarum cum veterum Patrum sententiis, quoad verba saltem & syllabas, consonantia, ut nisi sensu summo distare, Theologi doceantur, Patres ferme omnes sub Quenellio corio, in Clementina Constitutione, vulgare, nemo prima fronte non putet.

Scripturae siquidem sacrae lectionem omni personarum generi congruere, omnibusque etiam laicis & simplicibus esse necessariam, (quod prioribus istae duae propositiones habent) docent etiam Patres, iisdem ferme verbis; omnesque promissive de populo ad eam lectionem hortantur; ac si qui per se se legere nesciunt, ut eas sibi ab aliis legi curent, frequentissime monent. Ita S. Joan. Chrys. hom. 3. de Lazaro; hom. 2. in Matth. & hom. 9. in Epist. ad Coloss. Origenes hom. 9. in Levit. S. Basil. in Regulis brevioribus Reg. 95. S. Gregor. Nyssenus in Psalmos. S. Ambros. in Psal. 118. & Praef. in Lucam, S. August. lib. 6. Conf. c. 3. lib. 7. c. 20. lib. 5. de Genesi ad litt. c. 3. lib. de vera relig. c. 51. sermonibus 57. & 58. de sanctis. S. Gregor. Papa hom. 15. in Evang. & 15. in Ezech. Praef. in lib. 20. Moral. & Epist. ad Leandrum Hispanensem.

Quorum vestigiis insitens D. Thomas 1. part. quaest. 1. art. 9. *Scriptura Sacra*, inquit, *communitur omnibus proponitur*. . . . *Et ideo spiritualia sub similitudinibus corporum proponit: ut saltem vel sic rudes eam capiant, qui ad intelligibilia secundum se capienda non sunt idonei.* Et Gregorius IX. Rom. Pont. epist. 6. ad Germanicum Patriarcham Constantinopolitanum, *Cum iuxta testimonium veritatis, occasio sit errorum ignorantia scripturarum, cunctis expedit illas legere vel audire.*

Obscuritatem pariter verbi Dei non esse laicis rationem dispensandi se ipsos ab eius lectione, (quod habet tertia notata propositio) docet aperte S. Joan. Chrysostomus, laudata jam homil. 3. de Lazaro: *Propterea, inquit, spiritus gratiae dispensavit ac providit, ut publicani, piscatores, tabernaculorum episcopi, pastores, idiotae, illiterati hos libros componerent; ne quis idiotarum ad hanc difficultatis exasperationem confugere possit: ut & opifex, & famulus, & vidua mulier, & omnium hominum indoctissimus, ex audita lectione aliquid lucri, utilitatisque reportaret.* Idem habent Origenes lib. 4. & 6. contra Celsum; S. Joan. Chrys. hom. 10. in Evang. Joannis. S. August. lib. de utilitate credendi cap. 6. & lib. 6. Conf. cap. 5.

Congruere demum mulieribus lectionem scripturarum, (quod ultima propositio ponit) est iam satis ex laudatis Patrum testimonio liquet, apertius multo constat ex Epistolis D. Hieronymi ad Eustochium, ad Demetriadem, ad Principiam, ad Lactam; & D. Augustini ad Paulinam, ad Florentiam aliasque Virgines; quibus illas ad Sacrarum Scripturarum studium adhortantur, gravissimisque documentis juvant, ad eas & legendas & intelligendas. Constat & id ex D. Ambrosio lib. 7. de Virginitate, cap. 3. & 4. ex D. Basilio lib. de Virginitate, & ex D. Gregorio Magno lib. 3. Registri epist. 74. & lib. 4. epist. 40.

Sic sane de utilitate atque necessitate legendi Scripturam Sacram loquuntur Patres, generatim quidem & univerte, ac iuxta prioris avi disciplinam.

Periculum igitur est, ne pari cum Quenellio Censura confixos a Clemente XI. summos Eccle-

siae Patres Calviniani ac Lutherani deblaterent, uti re ipsa deblaterant; nisi quo sensu propositiones illae quatuor in Quenellio damnatae sunt, quoque vicissim sensu pares in Patribus loquendi formulae indemnes relictae sint, declaretur.

Quapropter ut infringenda columna, cavillandaeque Constitutionis Clementinae tollatur occasio, illud primum doceri Theologi suppliciter rogant: Annon a Clemente damnatae dicendae sint propositiones illae quatuor, intellectae duntaxat de absoluta & generali, a qua nemo possit eximi, obligatione legendi Scripturam Sacram, nulla habita ratione interdicti aliquibus facti; sic tamen ut relinquatur indemnes, in eum sensum acceptae, quod scripturae lectio per se se spectata & absolute, sit utilis, salutaris, pia, religiosa, acque uti talis omnibus consulenda, quibus aliunde peculiari de causa interdicta non est. Quae sane laudatorum Patrum sententia fuit. Quamquam enim de utilitate atque necessitate legendi Scripturam Sacram, generatim & univerte pronunciant; eamque lectionem omni personarum conditioni congruentem, ac etiam necessariam dixerunt; ab ea tamen lege exceptos aliquos non negarunt; imo lectionem illam aliquibus ex parte saltem interdictam olim ac veterim monuerunt; Origenes enim in Prologo ad Cantica Cantico-rum, Hieronymus in Prologo ad Ezechielem, Theodoretus Proemio item ad Cantica, lectionem priorum Capitulum Geneseos, integræ Prophetiae Ezechielis, totiusque libri Cantico-rum, ante annum ætatis 30. simplicibus Fidelibus vetitam scribunt, pro more scilicet & usu veteris synagoga. Monet quoque D. Basilius Epist. 1. ad Chilonem, a veteris testamenti lectione nonnullis esse superlegendum; non quod qua in ea scripta sunt, noxia sint, sed quod infirmus sit eorum animus, qui ea lectione offenduntur. Quae causa nunc est interdicti rudioribus fidelibus facti, ne Sacras Scripturas in vernaculis versionibus legant.

§. II.

Propositiones Quenellianae censura notatae.

Propositio in indiculo 84. *Abripero e Christianorum manibus Novum Testamentum, seu illud etiam clausum tenere, auferendo eis modum illud intelligendi, est illis Christi et obstruere.*

Propositio 85. *Interdicere Christianis lectionem Sacrae Scripturae, praesertim Evangelii, est interdiceret usum lamenis filii lucis, & facere ut patiantur speciem quandam excommunicationis.*

OBSERVATIO.

Obvium, quique se primo legentibus offert propositio illarum sensum, si ab aliis avellantur, nemo non probat. Quid enim, si de prima facie rem spectes, iniquius videatur, quam patrum divini testamenti lectionem filiis interdiceret, ad quam potius patres Ecclesiae Patres, atque Pontifices fideles omnes, ac ipsos etiam laicos adhortantur, ut tanquam ad se singulos transmissam Creatoris epistolam assidue meditentur, discantque cor Dei in verbis Dei? Ad laicum enim virum, Theodorum scilicet Medicum data est Gregorii Magni Epistola 84. lib. 4. Registri, ubi sic habet: *Quid est Scriptura Sacra, nisi quaedam epistola omnipotentis Dei ad creaturam constituta, & scripta terreni iam Imperatoris acciperet, non cessaret, non quiesceret, somnum oculis non daret, nisi prius quid sibi Imperator terrenus scri-*

scripsisset, agnovisset. Imperator Caeli Dominus & Angelorum, pro vita tua tibi suas epistolas transmittit; & tamen gloriose filii eisdem epistolas ardentem legere negligis? Stude ergo quae cor Dei in verbis Dei, ut ardentius ad aeterna suspires, ut mens vestra ad caelestia regna majoribus desideris accendatur.

Nisi ergo quo sensu binæ illae propositiones in Quenellio proscriptae sint, innotescat; verendum maxime, ne veterem illam naniam Heterodoxi fidentius occentent; qua Scripturam Sacram, tanquam veteris lectionis librum, a Romanis haberi impie criminantur.

Illud itaque explicari sibi postulant Viri Theologi, num a Clemente XI. proscriptae duntaxat fuerint propositiones illae duae, quatenus quancumque legendi novi Testamenti inhibitionem, etiam iusta de causa ab Ecclesia aliquibus factam, inculpare & incurare videntur? Quamquam indemnes illae forent, si lectionem illam non esse generatim & univertim, ac sine iusta causa interdendam, simpliciter dicerent. Quae sola fuisse videtur D. Gregorii, exterorumque laudatorum Patrum opinio, dum fideles omnes, ac ipsos etiam laicos, ad eam lectionem invitant, a quorum profecto mente ne praesens quidem recedit Ecclesia; quae perinde ad eam lectionem invitavit univertus, modo ne Dei verbum in vernaculis versionibus legant, quae multum periculo forent.

§. III.

Propositio Quenelliana censura iniusta.

Propositio in Indiculo 82. *Dies Dominicus a Christianis debet sanctificari lectionibus pietatis, & super omnia Sacrarum Scripturarum. Damnosum est Christianum ab hac lectione retrahere.*

OBSERVATIO.

Divus Ambrosius ad priorem hujusce propositionis partem digitum intendisse videtur lib. de fide Refurrectionis, planeque existimasse, Dominicos, alioque festivos dies sine Sacrarum Scripturarum lectione, pie ac religiose transigi non posse. Cum enim *Tubae angelicae*, de quibus Moytes Numer. 10. loquitur, Sacras Scripturas per allegoriam intelligi debere praemisisset, subiungit: *Non soli hostes, barum tubarum sonitu vincuntur; sed & delectationes, & dies festi, & Neomonia, hoc hic esse non possunt. Nemo enim potest, nisi divini haeriat promissa sermonis, & resurgentibus credat vacillis, exultare letitia, dieque festos, aut Neomonia agere; quibus se corporali gratia, & seculari occupatione vacuatum, Christi repleti luce desiderat.* Quocirca refert D. Justinus Martyr Apologia II. ad Antonianum Imperatorem, *Christianos omnes diebus Dominicis in unum convenire solitos esse, ut scripta Apostolorum & Prophetarum legerent, quantum per tempus liceret.* Narrat quoque ex Philone Judaeo Eusebius Caesariensis lib. 8. Preparationis Evangelicae, *Judeos olim diem Sabbathi colere solitos fuisse, legendo audiendoque passim in domibus Dei verbum.*

Quin etiam Nicolaus I. Rom. Pont. c. 11. dati Responsi ad consulae Bulgarorum, piorum sacrorumque librorum lectionem his accenset piis operibus, quibus dies festi sunt celebrandi atque colendi, Quod idem faciunt docti perique religiosi posterioris ævi morum Institutores; ac inter alios maxime Sanctus Antoninus part. 2. summae, Tit. 10. cap. 7. §. 4.

Hæc cum Clementem aut ignorasse aut damnat

se incredibile sit, annon mentem ejus feliciter assequeretur, qui dixerit: eum primam illam confessionem propositionis partem damnasse duntaxat, sic acceptam & intellectam, quasi alia nulla sit Dominicae diei sanctificanda ratio, quam Sacrarum Scripturarum, aliorumque piorum librorum lectio; aut quasi sine eo pietatis officio, sanctificari dies illa omnino non possit; aut demum quasi ad illud implendum pietatis officium, nihil curandum sit factum aliquibus interdictum Scripturae Sacrae in vernaculis versionibus lectandae; non itidem sic acceptam propositionem confixisse, quod inter pietatis officia, sanctificari potest, ac etiam debet, piorum librorum, ac tum maxime divinarum Scripturarum lectio sit etiam computanda; iis maxime fidelibus, quibus aliunde peculiari de causa non est interdicta.

Pars propositionis altera eandem postulat interpretationem ac superior propositio 84. cum qua & verbis, & sensu plane congruit.

Illud etiam superiorum omnium propositio-nem occasione rescire Theologi vellent: num legendae Scripturae Sacrae vernaculo idiomate reddita interdictionum, res sit mera disciplina, non fidei; in qua celeberrimis olim Ecclesiis liceret licetque modo suis stare institutis & usibus; modo prudentem illarum Episcopi diligentiam adhibeant, ne divinarum lectio Scripturarum, per se quidem salutaris atque laudanda, nonnullis noxia & periculosa contingat? Dubitandi ratio est, quod cum ea de re aliquandiu in Concilio Tridentino discussarum esset; num scilicet ea Germaniae ferenda esset disciplina, quae sacrarum Scripturarum usum lingua vernaculo simplicibus fidelibus licentiam facit, censuerunt legati Praesides, *Relinquenda esse unquamquam Nationem in suis institutis, ut quod sibi necessarium, vel utile censet, amplectatur; ut habet Oedericus Raynaldus in Annalibus ad annum 1546. num. 34. Unde effectum tandem est, ut Germanicae, & Gallicanae Ecclesiae, Indicis Regulam, de sacris Bibliis vulgari lingua passim ac sine discrimine minime permittendis, nusquam admitterent; uti Serarius in Prolegomenis Bibliorum cap. 20. quaest. 2. Paulus Laymanius in Compendio Theologiae Moralis lib. 2. Tract. 1. de Fide cap. 15. Veronius Praefatione 3. in frontem Novi Testamenti, fidenter affirmant; noruntque quorquor earum regionum mores agnoscent.*

Ne igitur suos circumscriptos damnatosque mores & usus Germanicae & Gallicanae Ecclesiae conquerantur; neve novum conversioni suae obicem patiantur regionum illarum Heterodoxi, qui veritatem sibi Scripturae Sacrae lectionem plus nimio quererentur, si ad Ecclesiae gremium accederent; rescire Theologi optant; num sit bene veritati consultum esset, si notatae haec, de lectione Scripturae Sacrae, Quenellianae propositiones, a Clemente XI. proscriptae dicerentur; quod generatim & univerte ab auctore prolatae fuerint, non restricte, & ex peculiari Ecclesiae Gallicanae disciplina?

CAPUT II.

De Divinorum Officiorum celebratione.

§. I.

Propositio Quænelliana censura notata.

Propositio in Indiculo 86. Eripere simplici populo hoc solatium, jungendi vocem suam voci totius Ecclesie, est usus contrarius praxi Apostolicæ, & intentioni Dei.

OBSERVATIO.

Ex prisca Ecclesie disciplina compertum est, nusquam hoc solatium simplici populo fuisse negatum, ut & ipse vocem suam totius Ecclesie voci adjungat, orantique Clero respondeat; modo & ipse eandem cum Clero linguam loquatur, præscriptumque ab Ecclesia sacrum idioma inter orandum usurpet. Communem enim Cleri simul & populi Psalmodiam, a primis Ecclesie temporibus factam, mixtaque simul in Dei laudem Clericorum & laicorum voces, restantur discretissime S. Joannes Chrysostomus in Psalm. 41. S. Basilius epist. 63. & in expositione in Psalm. 1. Theodoretus lib. 2. cap. 24. Sozomenus lib. 8. c. 8. D. August. lib. 9. Conf. cap. 7. & Tract. 22. in Joannem. Hinc Justinus Martyr Apolog. 2. Absolutionis inquit precibus, & gratiarum actione, quilibet de populo qui adest, suis vocibus exclamatur amen. D. Augustinus lib. 2. contra epistolam Parmeniani cap. 7. Cum Episcopus solus intus est, populus orat cum illo, & quasi subscribens ad ejus verba, respondet amen. Et in fragmento sermonis contra Pelagianos, amen vestrum subscriptio vestra est, consensio vestra est, adscriptio vestra est. Quotquot etiam prisca Ecclesie Patres non nihil objit, de Sacerdotis sacrificantis orationibus, alta voce fundi solitis tradidere, ut S. Cyprianus lib. de Oratione, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. Myltagogica, S. Joannes Chrysost. hom. 18. in epist. 2. ad Corinth. ea omnia ab adstante plebe responderi notant, quæ nunc a ministrante Clerico respondentur. Immo qui media ætate de ordine Missæ scripsere, Alcuinus lib. de Divinis officiis, Florus Diaconus lib. de Actione Missarum, Walafridus Strabo lib. de Rebus Ecclesiasticis, Amalarius lib. de Officiis Ecclesie, Remigius Autisiodorensis lib. de celebratione Missæ, ea semper in ore plebis adstantis verba ponunt, quæ modo a ministrante Clerico proferuntur. Adeo verum est plebis vices nunc Clericum agere; atque ita plebem ipsam voci totius Ecclesie supplicantis, vocem suam adjungere posse, unisonam tamen (ut ratio ipsa postulat) atque concordem.

Nullo publico (quod sciam) Ecclesie decreto, ea antiquata est disciplina: immo viget adhuc ex parte in plerisque Germaniæ & Galliæ Provinciis: ubi promiscua populi multitudo, alta etiam voce, cum Clero latine suppliciter orat, eademque cum illo precum formulas solemniter recitat, voces jungit & vota.

Theologorum igitur scire interest, num etiam Clemens XI. sua illa in propositionem 86. lata censura, hoc simplici populo quatecumque solatium ereptum omnino voluerit? an potius vernaculæ duntaxat linguæ usum in Divinorum officiorum celebratione vetuerit? Ne scilicet Christiana plebs vernaculam linguam oranti Clero possit adjungere.

CAPUT III.

De dilatione absolutionis, & reconciliationis penitentium.

§. I.

Quænelliana propositiones censura notata.

Propositio 87. Modus plenus sapientia, lumine, & charitate, est dare animabus tempus portandi cum humilitate, & sentiendi statum peccati, petendi spiritum penitentia & contritionis, & inspicendi ad minus satisfacere justitia Dei, antequam reconcilientur.

Propositio 88. Ignoramus quid sit peccatum, & vera penitentia, quando volumus statim restitui possessioni honorum istorum, quibus nos peccatum spoliavit; & detestamur separationis illius ferre consensionem.

OBSERVATIO.

Absolutionem reconciliationemque peccatorum quandoque esse differendam, (ubi maxime de publicis peccatoribus, de graviorum criminum reis, de relapsis, aliisve malo cæterorum exemplo, & ex consuetudine peccantibus agitur; aut ubi de peccatoribus male dispositis, ac necdum sincerum penitentia spiritum habentibus questio sit) usque adeo certum est, ut oratio commentatoris fuerit, Sacrorum Conciliorum Canones, Romanorum Pontificum statuta, SS. Patrum ea de re documenta velle hic recensere. Quin etiam differendam iis in casibus, ac etiam quandoque negandam absolutionem, mandant Rituales Ecclesie Romanæ libri postrema ætate editi, Concilii Tridentini Catechismus ad Parochos, Institutiones S. Caroli Borromæi, Synodorum post Tridentinam celebratarum statuta, ac boni quique Moralis Doctrinæ Magistri: ne quis antiquata ea de re majorum decreta posse obtendere.

Hæc ne putentur a Clemente XI. convulsa atque rescissa, rescire Theologi vehementer exoptant: annon sint ab illo confixæ propositiones illæ duæ, de quibusvis promiscue peccatoribus generatim acceptæ? non itidem de publicis, uti diximus, peccatoribus, de relapsis, de graviorum criminum reis, aliisve malo cæterorum exemplo, atque ex consuetudine delinquentibus; aut etiam de peccatoribus minus bene dispositis, verumque penitentia & contritionis spiritum necdum habentibus? quos omnes amissionum honorum possessioni statim ac sine mora restitui verant Sacra Canones.

§. II.

Quænelliana propositio censura notata.

Propositio 89. Quartus decimus gradus conversionis peccatoris est, quod cum sit jam reconciliatus, habet jus assistendi sacrificio Ecclesie.

OBSERVATIO.

Qui prisca Ecclesie disciplinam vel ex prima facie norunt, illud profecto compertum habent, Ecclesiam publicos olim penitentes, pondum reconciliatos, debitique penitentia laboribus minime sanctos, e sacro fidelium cœtu, ne incremento altaris sacrificio præsentem adessent, procul egisse; ac de Templo, antequam salutaris hostia offerretur, pepulisse. Nota est illa Dia-

Diaconi vox, sub ipsum sacrificii prolium, mitti solita: Sancta sanctis: exite quotquot estis in penitentia. Hinc facile intelligitur, peccatores necdum reconciliatos jus habere nullum, ut altaris sacrificio intersint: si quod enim haberent, Ecclesia, ut est juris & æqui retinentissima, nusquam id eis denegasset, ne tam atrocem illis injuriam faceret. Quod igitur in præsentibus, ob antiquatum publicæ penitentia ritum, altaris sacrificio peccatores intersint, quamquam nondum sint per absolutionis beneficium reconciliati, non id habent jure summo ac stricto, sed ex mera Ecclesie indulgentia, quæ id eis benigne concessit, ut sacrificio præsentibus, facilius ad penitentiam exciterentur ac moveantur. Idque illis indulgere Ecclesia veluti compulsa est, quod abrogato publicæ penitentia ritu, quinam adhuc in penitentia sint, nondum Deo reconciliati, minime norit; eosdemque publica expulsiōne manifestos fieri, non expediat.

Hæc cum Clementem ignorasse impossibile sit, declarari sibi Theologi reverenter exposcunt: num Quænelliana propositio duntaxat confixerit, de jure improprio, ex Ecclesie scilicet indulgentia obtento (quod facultas verus & concessio, quam jus dicit debet) intellectam, non de stricto ac veluti nativo jure, ex propriis meritis asserito sumptam & explicatam? Cum jus illud strictum duntaxat videatur habere reconciliatus Deo peccator, ut scilicet altaris sacrificio possit adesse.

Rursus, cum jus illud Missæ sacrificio assistendi, peccatoribus nondum reconciliatis tandem aliquando concessum, in præceptum Ecclesiasticum subinde transferit, (ad Sacrum enim audiendum præcepto tenentur & ipsi) scire Theologi vehementer optant; num propositionem illam damnaverit Clemens, de jure permissivo simpliciter intellectam; quo nempe peccatores cedere pro libito possint, sacri auditione neglecta; non de jure in præceptum converso, quo sine peccato cedere nequeant?

CAPUT IV.

De impiorum oratione.

§. I.

Propositio Quænelliana censura notata.

Propositio 59. Oratio impiorum est novum peccatum: & quod Deus illis concedit est novum in eos judicium.

OBSERVATIO.

Indefinita apud Quænellium non legitur hujusmodi propositio, sed restricta certisque limitibus circumscripta. Nempè cum de Oratione aperte agat Quænellius, iniquo, maligno, arroganti, ingrato, fallaci animo facta, (qualis erat Judæorum ad Christum supplicatio, si tu es Christus, dicito nobis) considerationem subiungit Auctor his verbis expressam. Talis oratio impiorum est novum peccatum: seu ut scribit gallice, Unerelle priere est un nouveau peccé. Id ergo scire Theologi avert, an ea tantum damnata sit propositio, ut est a delatoribus truncata ac mutilata? an ut est Quænellii libris inserta, nempè, talis impiorum oratio (iniquo scilicet, maligno, arroganti, ingrato, fallaci animo facta) est novum peccatum; & quod Deus illis concedit est novum in eos judicium? Quod quidem ultimum a Clemente fuisse damnatum, nemo sibi in animum indu-

cet: cum fidei dogma sit, impiorum orationem, impio, maligno, arroganti, ingrato, fallaci animo supplicantium, illicitaque salutique contraria petentium, novum esse peccatum. Pl. 108. Oratio ejus fiat in peccatum. Proverb. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legem, oratio ejus erit execrabilis. Proverb. 15. Victimæ impiorum abominabiles Domino. August. Enarrat. in Psal. 108. Oratio quæ non fit per Christum, non solum non potest delere peccatum, sed etiam ipsa fit in peccatum. Planumque est, novum a Deo in impiis sic orantes judicium exerceri, dum quid malis illorum & improbis postulatis concedit atque largitur. Quandoque Deus quod male petentibus possit non dare propitiis, dat iratus. August. Tract. 73. in Joannem.

Nil tamen aliunde dubitandum, quin impii seu peccatoris oratio, quæ licita sunt & utilia saluti postulantis, humilis maxime, reverenti, sincero, fidenti animo facta, non modo peccato vacet, verum etiam bona sit, utilis, proficua, & ad conversionem & justificationem aditum parret.

Ne ergo tam diversæ conditionis & fortis orationes promiscue confundantur; neve contra præceptum Evangelicum, malum dicatur bonum, & bonum malum; declarari sibi Theologi petunt, annon de posteriori duntaxat peccatorum oratione, intellecta propositio 59. proscripta sit; de priori tamen oratione accepta, (quod delator occultatum voluit) censura vacet, ac prorsus relinquantur indemnis?

CAPUT V.

De timore peccatorum.

§. I.

Propositiones Quænellianæ censura notata.

Propositio 61. Timor non nisi manum cohibet, cor autem tandem peccato addicitur, quamdiu ab amore justitiæ non ducitur.

Propositio 62. Qui a malo non abstinere nisi timore peccati, illud committit in corde suo, & jam est reus coram Deo.

OBSERVATIO.

Pares, verbis saltem & syllabis, apud prisca Ecclesie Patres sententia leguntur, quæ distincte in binas illas assertiones censura interpretationem necessariam faciunt; ne eodem cum Quænellio stigmate inulti putentur summi illi sanctioris doctrinæ Magistri.

D. August. lib. de natura & gratia cap. 57. Nondum liber, nec alienus a voluntate peccandi, sed in ipsa voluntate reus est, qui mallet, si fieri posset, non esse quod timeret, ut libere faciat, quod occulte desiderat.

Epist. nunc 145. olim 144. ad Anastasium. Inimicus justitiæ est, qui peccata timore non peccat.

Enarrat. 25. in Psal. 118. Viri peccati voluntas, quæ tunc apparet in opere, quando speratur impunitas; laventer vivit, viri tamen.

Enarrat. 2. in Psal. 32. Qui timendo non facit male, mallet facere si liceret: itaque est facultas non datur, voluntas tenetur. Idem alibi sæpe.

S. Prosper sententia 117. Eam Deus innocentiam probat, qua homo non metu peccati fit innocens, sed amore justitiæ. Nam qui timore non peccat, quam vis non nocet cui vult nocere, sibi tamen

men plurimum nocet: & abstinens ab iniquo opere, sola tamen vult voluntate.

S. Gregorius lib. 1. Moralium c. 26. alias 11. Cum adhuc timore bona agit, a malo penitus non recessit: quia eo ipso peccat quo peccare vellet, si inuito potuisset.

S. Thomas 1. 2. quest. 107. art. 10. ad 2. Lex vetus dicitur cohibere manum, non animum; quia qui ex timore peccat ab aliquo peccato abstinere, non simpliciter ejus voluntas a peccato recedit; sicut recedit voluntas ejus, qui amore justitiae abstinere a peccato.

Summo illos sanioris doctrinae Magistros, de timore mere naturali atque carnali locutos interpretantur Theologi bene multi; quem scilicet serviliter fervilem Schola vocitat, quo nempe plus timetur poena quam culpa: summoque studio contendunt, peccatum adhuc tunc corde committi, dum quis eo tantum timore concussus, ab externo peccati opere sibi temperat. Alii aequè pii ac docti Theologi viri, de timore etiam supernaturali, qui motus est Spiritus Sancti nondum quidem inhabitantis, sed solum moventis, locus Patres existimant, qui tamen amorem justitiae nondum includat: strenueque contendunt, timorem illum poenae, amore justitiae necdum informatum, peccati quidem actum ut ut maxime cohibere; profundum tamen, intimumque peccati affectum, quem habitualement aut virtualement Schola nuncupat, nequaquam expellere. Eoque praesertim momento nixi, piam religiosam, melioribusque rationibus fultam sententiam amplectuntur, de timoris hujus insufficientia, amorisque saltem initialis necessitate, ad justificationem, etiam in Sacramento poenitentiae obtinendam.

Ne igitur sub Quenellii corio vapulare putentur laudati Patres, ac boni quique recentis Scholae Magistri; neve a fundamentis concussa videatur pia illa religiosaque sententia, cui nihil unquam praedicatorum voluere Romani Pontifices; explicari sibi perunt ac suppliciter rogant quicumque pacem amant, saniorisque doctrinam praesentent, de quo timore, ac de quo peccato sententiam dixerit Clemens XI. Num scilicet de timore pure servili, qui Spiritus Sanctis excitantis tantum, nondum tamen inhabitantis est motus, aut de timore serviliter servili, qui vitiosus est atque culpabilis? an itidem de peccato aetuali, aut de habituali, seu affectu peccati, qui solo poenae timore non tollitur, judicium fecerit?

§. II.

Propositio Quenelliana censura notata.

Propositio 60. Si solus supplicii timor animet poenitentiam, quo haec est magis violenta, ea magis ducit ad desperationem.

OBSERVATIO.

Idem iisdem ferme verbis docere videntur Patres, & sacrae Synodi. D. Gregorius Magn. lib. 1. Moralium cap. 36. alias 36. alias 18. Timor dum plus juste trepidat, in desperationis foam vergit. D. Bernardus epist. 87. Est timor inanis, tristis, crudelis, qui veniam quia non quaerit, non consequitur; cuius misera soboles est perinacia, immoderata tristitia, rancor, horror, & desperatio. S. Thomas 2. 2. q. 20. art. 1. ad 2. Ex timore Dei, vel ex horrore propriorum peccatorum contingit desperatio: in quantum his bonis aliis male utitur, occasionem inde accipiens desperandi. Catechismus Concilii Colonienis auctori-

tate publicatus anno 1526. Impius concepto timore servili ex metu supplicii, atque ibi consistens, in desperationem adigitur; quod videre est in Juda proditore.

Id porro de timore omnino solo ac nudo, cui non modo nulla est admixta charitas, sed nec est admixta spes veniae, Theologi omnes intelligunt: certoque statuunt, (quod vel ipsa naturalis ratio satis suadet) in desperationem labi eum, qui justitiam Dei cum timeat unice, nullo in Deum nedum movetur amore, sed nulla quoque spe veniae excitatur ac ducitur. Quomodo enim non desperet poenitens, qui cum summe timeat, nihil sperat?

Ne itaque per Quenellii latus impetitos & Patres & Theologos universos, adhuc etiam naturae lumen extinctum, Clementino judicio fideles existimant; ipsa rei necessitas exigit, ut quo sensu inusta sit 60. propositio palam fiat. Num scilicet de timore solo, ac charitatem simpliciter excludente; an de solo, ut spem etiam veniae rejiciente, sit intelligenda censura?

§. III.

Propositio Quenelliana censura notata.

Propositio 63. Baptizatus adhuc est sub lege sicut Judaeus, si legem non impleat, aut impleat solo timore.

OBSERVATIO.

EX Apostolo, ejusque fidelissimo interprete Augustino, necnon ex D. Thoma, videri poterit delibata sententia. Ad Galat. 5. Si spiritu ducimini, non estis sub lege, inquit Apostolus: sunt ergo sub lege (colliget aliquis) qui non spiritu charitatis, sed timore ducuntur. Ad Rom. 8. Non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in qua clamamus Abba Pater. Quibus verbis utriusque Testamenti character datur ac nota, per timoris & amoris antithesim. August. lib. de natura & gratia c. 57. Sub lege est, qui timore supplicii, quod lex minatur, non amore justitiae se sentis abstinere ab opere peccati. In quantum vero quisque spiritu ducitur, non est sub lege. Sermone 3. de Agar: Interrogantur Christiani, si modo nulli sunt tales, carnaliter sperantes de Domino, & propter hoc Domino servientes. Tales ad vetus Testamentum pertinent. Lib. contra Adimantum, c. 17. Haec est brevissima & apertissima differentia duorum Testamentorum, timor & amor: illud ad veterem, hoc ad novum hominem pertinet. Quibus paria habet Doctor Angelicus 1. 2. q. 107. art. 1. ad 2. & 3. Et in Comment. ad cap. 13. Joann. lect. 7. Duplex est spiritus, scilicet vetus & novus: vetus quidem est spiritus servitutis, novus autem spiritus amoris: ille generat servos, hic filios adoptivos.

Haec vero duplicis Testamenti distinctio, duplicisque in alterutro regnantis ac dominantis spiritus differentia, timoris videlicet & amoris, ab Apostolo, ejusque fidei interpretibus toties inculcata ac praedicata, non sic a Theologis intelligitur, quod nulla in veteri Testamento charitas esset, qua justii illius aetatis ac sancti ducerentur ac moverentur; nullusque vice versa in novo Testamento sit timor, quo praeccepta nunc aliqua secundum substantiam saltem impleri possint, & peccata pariter aliqua devitari: sed quod charitas ita propria novi Testamenti sit nota, propriusque character, ut & baptizatus solo timore ductus, in Judaismo dieatur esse secundum spiritum,

tum, et si non ita secundum ritus sacramentales, & statum: timorque vicissim ita veteris Testamenti nota fuerit, ut ipse etiam Circumcisus, si charitate tunc duceretur, in Christianismo censetur esse secundum spiritum, et si non ita perinde secundum statum, ritusque sacramentales. Quod Augustinus discretissime docet lib. 1. de Baptis. c. 15. Sicut in sacramentis veteris Testamenti vivebant quidam spirituales, ad novum scilicet Testamentum, quod tunc occultabatur, occulte pertinentes; sic & nunc in sacramento novi Testamenti, quod jam revelatum est, plerique circumcisi animales; qui proficere se nolunt, ad percipiendam quae sunt Dei, ad vetus Testamentum pertinent. Cui subscribit Doctor Angelicus 1. 2. q. 106. art. 1. ad 3. & q. 107. art. 1. ad 2. & 3.

Nunc ergo, eum sit illa Patrum Theologorumque certa & indubitata sententia, illud doceri cupiunt boni omnes, quo sensu Clemens XI. Baptizatum, Dei legem nequaquam impletem; aut solo timore impletem, in Judaismo etiamnum esse negaverit, propositionem 63. confingendam? Annon baptizatum illum sub Mosaica lege secundum statum duntaxat, ritusque legales versari, negaverit; secundum spiritum tamen versari sub eadem lege, concesserit?

§. IV.

Propositio Quenelliana censura notata.

Propositio 64. Sub maledicto legis nunquam sit bonus: quia peccatur, sive faciendo malum, sive vitando non nisi ob timorem vitando.

Propositio 67. Timor servilis non sibi repraesentat Deum, nisi ut Dominum durum, imperiosum, injustum, intrastabilem.

OBSERVATIO.

Corde animoque peccare re ipsa hominem, dum externum peccati actum solo poenae timore devitat, non amore justitiae, certo quodam sensu, eoque, ut credere par est, orthodoxo, docuit D. Augustinus epist. olim 144. nunc 145. ad Anastasium. Inaniter, ait ille, putat vitare se esse peccati, qui poenae timore non peccat: quia est non impletur foris negotium male cupiditatis, ipsa tamen mala cupiditas intus est hostis: & quis coram Deo innocens invenitur, qui vult fieri quod vitatur, si subtrahas quod timeatur? Ac per hoc in ipsa voluntate vitae est, qui vult facere quod non licet fieri, sed ideo non facit, quia impune non potest fieri. Inimicus ergo justitiae est, qui poenae timore non peccat: amicus autem erit, si ejus amore non peccat. Tunc enim vere timebit peccare. Nam qui gehennas metuit, non peccare metuit, sed ardet: ille autem peccare metuit, qui peccatum ipsum sicut gehennas odit. Tantum porro quisque peccatum odit, quantum justitia diligit; quod non poterit legem reverentem per litteram, sed spiritum sanare per gratiam. Quibus paria habet Enarrat. 25. in Psal. 118. Sermone nunc 159. alias 15. de verbis Apostoli cap. 6. & Serm. 179. alias 19. cap. 8. & alibi saepe.

Quod quidem fit de novo peccato, ut putant aliqui, dixit SS. Doctor, quod per ipsum timoris actum admitti voluerit; de timore profecto locutus est mere naturali, carnali, vitioso, & serviliter, ut vocant Theologi, serviente, quo nempe poena ut summum malum, timeatur ab homine, immo plus illa timeatur quam Dei offensam: (Is etenim timor novum corde ipso animoque conceptum peccatum est, quo malum poenae majus aestimat malo culpa, Deumque sibi fingit in-

Serry Tom. V.

justum, crudelem, intrastabilem, peccatum durius quam par est punientem.) Non autem de timore mere servili locutus est SS. Doctor, qui Spiritus Sancti motus est, nondum quidem inhabitantis, sed moventis: qui tamen profundum intimumque peccati affectum, se solo, ac sine amore justitiae non sanet, bonus tamen est, utilis; non vitiosus, nec de Deo sic impie sentit ut alter; possumusque per illum vitare aliquando peccatum, praecceptumque implere, saltem secundum substantiam, et si non ita secundum modum.

Ut ergo suus Augustiniana doctrinae, (quam caeteri Patres Gregorius Magnus, Petrus Chrysologus, Leo Magnus, Isidorus Hispalensis, Bernardus, & D. Thomas amplexi sunt) servetur honor; late in binis illas assertiones Pontificiae censurae intelligentia suppliciter petitur; de quo nimium timore sententiam tulerit Clemens, quoque timore peccatum seu vitari, seu sanari desinere, desinere?

§. V.

Propositio Quenelliana censura notata.

Propositio 66. Qui vult Deo appropinquare, non debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus, neque adduci per instinctum naturalem, aut per timorem sicut bestia, sed per fidem, & amorem sicut filii.

OBSERVATIO.

Tantum profecto, ac etiam impium fuerit existimare, propositionem hanc secundum se totam, ac juxta hanc secundum se totam, ac juxta integrum significatum fuisse a Clemente damnatam. Sic enim illius contradictoriam, ex Dialectica lege, statuisset atque definitisset: nempe: qui vult Deo appropinquare, debet ad ipsum venire cum brutalibus passionibus; debet adduci per instinctum naturalem, aut per timorem sicut bestia; non per fidem & amorem sicut filii: quo quid horrendum magis, atque blasphemum? Reliquum igitur est, ut oblique duntaxat, & secundum aliquam sui partem scripta sit propositio: Nempe vel quod postrema sui parte timorem gehennae opponat fidei, (ibi non per timorem, sed per fidem) eumque bestiarum proprium dicat; (ibi per timorem sicut bestia: vel quod ita fide & dilectione appropinquandum Deo dicat propositio, ut de timore nihil dicat: (ibi ad Deum debet adduci per fidem & amorem: vel quod primum ad Deum accessum in amore ponere propositio videatur; quo potius amore intime possideret Deus. Verum, & haec tria erroneum perinde, vel orthodoxum sensum habere possunt; secundum quos a Clemente vel damnata vel indemnata censeri possunt.

Ac primum quidem, si de timore mere servili sit dictum, quem Quenellius opposuerit fidei; erroneum est; atque ita a Clemente juste damnatum: Is enim timor fidei non opponitur, sed eam potius importat, atque supponit; juxta celebratum Augustini dictum serm. nunc 179. alias 19. de verbis Apostoli cap. 8. Si timore gehennae non facis malum, est quidem in te fides, qua credis futurum Dei esse judicium: Gaudeo fidei tuae, sed adhuc timeo malitiam tuam. Neque belluarum est proprius timor illa; cum motus sit Spiritus Sancti nondum quidem inhabitantis, sed tamen moventis. Primumque insuper aditus est, quo ad Deum acceditur: cum prima sit ad justificationem dispositio, ex Concilio Tridentino definitio. Verum si de timore naturali, carnali, vitioso, serviliterque servili Quenellius dixit, orthodoxa as-

C c

fer-

ferio est, belluarum scilicet esse proprium timorem huiusmodi, fideique oppositum.

Secundum, si tacito timore, Deo fide & dilectione appropinquandum Quesnellius dixit, propterea quod timorem vellet excludere, erroneum est; cum ex fide nascatur & prostrat timor. Verum si timorem duntaxat tacet, quod aliunde subintelligitur inclusus; germana sacris litteris, germana Patribus, atque Conciliis loquendi formula est: ubi tam multa de fide & charitate, tanquam ad justificationem necessariis referuntur, timore tacito, ac nequidem ex nomine appellato, & indicato, 1. ad Corin. 13, ad Galatas 3. & 4. ad Hebraeos 11.

Postremum, si de charitate habituali, ut vocant, dominante atque perfecta Quesnellius dixit, per quam hominem Deo appropinquare voluerit; falsum est, ac etiam erroneum. Qui enim manet in charitate, (trique habituali) in Deo manet, 1. Jo. cap. 4. atque ita primo per huiusmodi charitatem non appropinquat Deo, per quam potius in eo intime manet. Si vero de dilectione actuali remissa Quesnellius dixit, quae prima veri dilectio est, bonaque voluntas ab Augustino saepius vocatur, indubitata veritas est, quam a Clemente nemo dixerit improbatam.

Quantis igitur involventur ambagibus Theologi, ne quid in ea Quesnelliana propositione damnare debeant, quid excipere, certo noverint? nisi distincta declaratione innotuerit, quam in ea propositione partem damnaverit Clemens, quam absolverit; immo & quo partem illam sensu confixerit, quoque sensu indemnem reliquerit.

CAPUT VI.

De discrimine antiqui & novi foederis.

§. I.

Propositio Quesnelliana censura notata.

Propositio 6. Discrimen inter saecula Judaicum & Christianum est, quod in illo Deus exigis fugam peccatorum, & implementum legis a peccatore, relinquendo illum in sua impotentia; in isto vero Deus peccatori dat quod jubet, illum sua gratia purificando.

Propositio 7. Quae utilitas pro homine in veteri foedere, in quo Deus illum reliquit ejus propria infirmitati, imponendo ipsi suam legem? Quae vero felicitas non est admitti ad saecula, in quo Deus nobis donat quod petit a nobis?

OBSERVATIO.

Legem veterem se ipsa quidem spectatam, ac secundum spiritum illius propriam, ac veluti characteristicam, Neminem justificasse, nihil ad perfectum adduxisse, mortis ac damnationis ministratorem fuisse, occidisse, iram esse operatam, virtutem fuisse peccati; ac denum propter infirmitatem & autilitatem a Deo reprobam esse, conceptissimis verbis affirmat Apostolus ad Galat. 3. & 5. ad Hebraeos 8. 2. ad Corin. 3. & 15. ad Rom. 4. & 8.

Judaeos etiam in sua infirmitate relictos, (quod binas propositiones habent) implendae legis impotentia laborasse, ut novi foederis spiritum quaerent, diserta D. Augustini, ac D. Thomae, ut de ceteris Patribus taceam, sententia est.

Augustinus epist. nunc 145. alias 144. ad Anastasium, Lex docendo, & jubendo quod sine gratia impleri non potest, homini demonstrat suam infirmitatem; ut quae demonstrata infirmitas Salvatorem a quo sanata voluntas potest, quod infirma non posset.

Lib. de Gratia Christi cap. 8. Jubet lex magis quam juret; docet morbum esse, non sanas; immo ab ea potius quod non sanatur, augetur; ut attentius & sollicitius gratia medicina quaeratur. Quia littera occidit, spiritus autem vivificat.

In actis cum Felice Manichaeo lib. 2. cap. 11. Data est lex superbis hominibus, & viribus suis totum tributum; ut cum implere non possent legem datam: praevicariis invenirentur; & facti rei sub lege, peterent misericordiam a legis conditore.

Libr. 1. ad Simplicianum quaest. 1. Lex auget concupiscentiam ex prohibitione, & reum obligat ex praevicatione, jubendo quod implere homines ex infirmitate non possunt, nisi se ad Dei gratiam pietate convertant.

D. Thomas 1. 2. quaest. 106. art. 3. Oportuit quod homo sibi relinqueretur in statu veteris legis; ut in peccatum cadendo, suam infirmitatem cognosceret, recognosceret se gratia indigere. Et q. 98. art. 6. Postquam homo instructus est per legem, convicta est ejus superbia de infirmitate, dum implere non poterat quod cognoscebat. Ex ideo sicut Apostolus concludit: quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, misit Deus filium suum, ut justificationis legis impleretur in nobis.

Quae cum ita sint, declarari sibi postulant boni omnes, num Clemens XI. binas hujus Quesnellianae propositionis damnatione, notatum ibi utriusque Testamenti discrimen improbaverit, sola temporis ratione habita, non attento utriusque Testamenti spiritu atque virtute? Hoc est, num forte negaverit unice, Judaeos universos, toto tempore veteris Testamenti in propria infirmitate & impotentia legis implendae fuisse relictos; seu toto illo tempore divina gratia fuisse destitutos, legisque implendae impotentia laborasse universos? an illud negaverit insuper, Judaeos, se ipsos, & ex conditione folii Mosaicae legis, infirmos & impotentes ad bonum, divinam gratiam legisque implendae potestatem, virtute & efficacia ipsius antiqui foederis non habuisse, sed solum per spiritum novi; ad quod per fidem, (quam in Christum venturum habebant quotquot spirituales erant) procul dubio pertinebant?

§. II.

Propositio Quesnellii censura notata.

Propositio 65. Moyses, Prophetae, Sacerdotes veteris Testamenti mortui sunt, absque eo quod ullum Deo dederint filium; cum non effecerint nisi mancipia per timorem.

OBSERVATIO.

Moyses, Prophetae, Sacerdotes, legisque Doctores, non modo veteris Testamenti ministri erant, verum etiam & novi; utpote Christi quoque praenuntii, fideique in illum habendae praedicatores: quo titulo non Mosaicum tantum atque Leviticum munus obibant, sed etiam Evangelicum. Porro sicuti vetus Testamentum in servitute generans, ut ait Apostolus ad Galat. 4. filios sua ipsius virtute Deo non peperit; sed accedente duntaxat spiritu novi, fideique in Christum venturum: ita Moyses, Prophetae, Sacerdotes, Doctoresque, uti veteris Testamenti ministri, filios Deo non genuere, sed uti Novi; quatenus fidem in Christum Dominum praedicabant, ejusque spiritum advocabant.

Sacrum illud Apostolica doctrinae arcanum, ad quod tota ferme collineat Epistola ejus ad Galatas, paucis aperuit Augustinus Tract. 3. in Evang. Joan. Lex per Moysen data est, gratia & veritas per

CAPUT VII.

De Ecclesia, & Juramenti in ea fieri solitis.

§. I.

Propositiones Quesnellianae censura notatae.

Propositio 72. Nota Ecclesia Christiana est, quod sit Catholica, comprehendens & omnes Angelos Caeli, & omnes electos, & omnes justos terrae, & omnium saeculorum.

Propositio 73. Quid est Ecclesia, nisi caeteris fidelium Dei, manentium in ejus sinu, adoptatorum in Christo, substantentium in ejus spiritu, agentium per ejus gratiam, & expectantium gratia futuri saeculi?

Propositio 75. Ecclesia est unus solus homo, compositus ex pluribus membris, quorum Christus est caput, vita, substantia, & persona: unus Jesus compositus ex pluribus sanctis quorum est sanctificator.

Propositio 76. Nihil spatiosius Ecclesia Dei, quia omnes electi & justii omnium saeculorum illam componunt.

OBSERVATIO.

Ecclēsia definitionem quatuor illis propositionibus data, quae scilicet, tacitis peccatoribus, ex justis conflata dicitur; homoque unus, una persona, (caput & membra, Christus nimirum & justii) nuncupatur, iisdem plane verbis dedere D. Augustinus, & D. Gregorius Magnus: prior quidem lib. 7. de Baptismo contra Donatistas cap. 51. Ecclesia in bonis fidelibus est, & sanctis Dei servis, ubique dispersis, & spiritali unitate devinctis, in eadem communione sanctorum. Et Enarrat. in Psalm. 35. Quomodo (Ecclesia) non est unus homo, qui unum habet caput? caput omnium nostrum Christus est, corpus illius capitis omnes sumus. Alter vero lib. 23. Moralium cap. 1. Redemptor noster unam se personam cum sancta Ecclesia, quam assumpsit, exhibuit. Et homil. 19. in Evang. Christus habet vineam, universalem scilicet Ecclesiam, quae ab Abel justo usque ad ultimum electum, qui in fine mundi nasciturus est, quot sanctos protulit, quasi rot palmites misit.

Num forte Patres illi cum Quesnellio damnati? Absit. Quia Ecclesiam illi definire, non ut externa quadam visibilisque societate est, quo titulo insignes etiam complectitur peccatores, ac reprobos; sed ut simpliciter societate est, divino intuitu spiritu ducta & animata: seu, ut interpretantur aliqui, Ecclesiae animam spiritumque definire Patres illi, non corpus: ut si quis hominem simpliciter diceret, substantiam rationalem.

An Ecclesiam eo sensu acceptam Quesnellius citatis locis definiverit; qui alibi saepius bonos simul & malos; justos atque injustos, electos & reprobos in Ecclesiae corpore comprehendere docet, viderit ipse: facti quaestio illa est, quae nos hic parum sollicitos habet. At illud Theologorum interest scire, qualem Ecclesiam Clemens intenderit animo; quoque sensu propositiones illas Quesnellianas accepit, dum in ea censuram distinxit? Numve Ecclesiam definire aliquando liceat, ut eam Augustinus & Gregorius definiere?

per Jesum Christum facta est. Per servum lex data est, reos fecit: per Imperatorem indulgentia data est, reos liberavit. Non sibi aliquid amplius servus assignet, quam quod per illum factum est. Electus ad magnum ministerium tanquam fidelis in domo, sed tamen servus, agere secundum legem potest, solvere a reatu legis non potest. Quibus aperte declarat SS. Doctor, Moysen uti veteris legis latorem; amplius nihil arrogare sibi posse, quam quod fecerit reos; non item quod a reatu legis homines solvere; quod fecisset utique, si Deo filios dedisset ac genuisset. Unde lib. 22. contra Faustum Manich. cap. 69. ait, Moysen fuisse ministrum Sacramentorum non jam praestantium salutem, sed adhuc praenitentium Salvatorem.

Hoc igitur arcanum sibi retegere Theologi postulant: num Clemens propositionem 65. censura conficiens, de Moysē, Prophetis, Sacerdotibus, legisque Doctoribus judicium fecerit, ut erant etiam Christi praenuntii, ministeriumque velut Evangelicum exercebant? (quo quidem titulo, & officio, Deo quoque filios, per fidem in Christum, quem praenunciabant, genere) an ut erant simpliciter Testamenti veteris administri; ministeriumque pure Mosaicum & Leviticum exercebant? quo certe titulo servos Deo sedere, non filios,

§. III.

Propositio Quesnelliana censura notata.

Propositio 8. Nos non pervenimus ad novum foedus, nisi quatenus participes sumus ipsius novae gratiae, quae operatur in nobis id quod Deus nobis praecipit.

OBSERVATIO.

Eundem hanc propositio sensum edit, ac praecedentes; eodemque ieciro lata in eam censura laboratquivoco; quod nisi opportuna explicatione tollatur, omni doctrinae vento circumferetur, latumque iudicium in ipsa fidei dogmata detorquebitur.

Hujus quippe propositionis pars altera, quae gratiam bonorum operum effectricem, novi foederis propriam dicit, si de tempore ipso novi foederis intelligatur; quasi nulla huiusmodi gratia, toto antiqui foederis tempore, data fuerit; haeretica est omniumque divinarum Scripturarum fidem evertit: quibus profecto liquet, permultos ea aetate viros Sanctissimos floruisse, gratia illa bonorum operum effectricem donatos ac cumulatos. Si vero de spiritu novi foederis accipiatur, quod videlicet gratia illa bonorum in nobis operum effectrix; nonnisi ex spiritu novi foederis concedatur, quandoque confertur; revelata sacris in litteris veritas est, quibus liquet, eum proprium esse novi foederis spiritum, a Deo per Jeremiam praemissum cap. 31. Hoc est pactum quod feriam cum domo Israel post dies illos, dicit Dominus: dabo legem meam in visceribus eorum, & in corde eorum scribam illam.

Non abimiliter propositionis hujus pars prior, quae neminem ad novum foedus pertinere dicit; nisi gratia bonorum operum effectricis particeps fuerit; si de foedere novo secundum litteram tantum, ritumque externos accipiatur, haeretica est. Per Baptismum enim ad novum foedus eo sensu pertinemus, sumusque absolute loquendo Christiani. At vero si de novo foedere secundum litteram simul & spiritum accipiatur propositio; Catholica veritas est, factis antea fundamentis atque principis nixa. Quae omnia aperte distingui optant Theologi quique pacis amantes, ut omne errandi periculum submovetur.

Serry Tom. V.

§. II.

Propositio Quæsnelliana censura notata.

Propositio 74. *Ecclesia sine integer Christus, incarnatum Verbum habet ut caput, omnes vero Santos ut membra.*

Propositio 77. *Qui non ducit vitam dignam filii Dei, & membro Christi, cessat interius habere Deum pro Patre, & Christum pro capite.*

OBSERVATIO.

IN id propositionum illarum summa redit, quod iusti soli, iusteque viventes, Christi & Ecclesie membra dicantur. Quocirca tametsi in id consentiant Theologi Catholici omnes, iniustos etiam & peccatores in Ecclesia esse, ac de Ecclesia; non ideo tamen consentiunt universi, in Ecclesia illos esse, ac de Ecclesia, tanquam membra illius vera, & simpliciter dicta; sed uti partes duntaxat excrementitias, immo velut humores peccantes mystici corporis Christi, illos esse plerique contendunt. Audiendus ea de re Card. Bellarminus lib. 3. de Ecclesia militante cap. 9. *A multis concedi solet, malos non esse membra vera, nec simpliciter corporis Ecclesie; sed tantum secundum quid, & agnoscere. Ita Joannes de Turrecremata lib. 1. cap. 57. ubi id probat ex Alexandro de Ales, ex Hugone, & B. Thoma. Idem etiam docent Petrus a Soto, Melchior Canus, & alii: qui tametsi dicant, malos non esse membra vera, dicunt nihilominus vere esse in Ecclesia, sive in corpore Ecclesie, & esse simpliciter fideles, seu Christianos. Neque enim sola sunt membra in corpore humano, sed etiam humores, dentes, pili, & alia que non sunt membra. In qua profecto sententia versatus est D. Augustinus lib. 2. contra Cresconium cap. 21. scribens: Damna a Christo, jam in corpore Christi non sunt, quod est Ecclesia: quoniam non potest Christus habere membra damnata. Et Tract. 3. in epist. Joan. de malis loquens, sic sunt in corpore Christi, quomodo humores mali.*

Ad pacem igitur scholarum Catholicarum permagni interest ut declararetur aliquando; an eam celeberrimorum Theologorum sententiam, in Quæsnellio damnatam voluerit Clemens XI. an autem binas illas propositiones duntaxat confixerit, quod oblique saltem videantur innuere, peccatores nulla ratione ad corpus Christi mysticum pertinere; nulloque illos titulo Christum ut caput, Deum ut patrem agnoscere?

§. III.

Propositio Quæsnelliana censura notata.

Propositio 78. *Separatur quis a populo electo, (cujus figura fuit populus Judaicus, & caput est Christus) tam non vivendo secundum Evangelium, quam non credendo Evangelio.*

OBSERVATIO.

Geminam ab Ecclesia separationem distinxit sæpe numero Divus Augustinus: manifestam unam, aperto schismate factam, fideique negatione; qua quis ab externa fidelium societate, Sacramentorumque communione divellitur: secretiorem alteram, improbis moribus ac Evangelio diffinis factam; qua quis ab interno Ecclesie spi-

ritu, animaque vivificante (quibus proprie electus populus constituitur) separatur. Interiorem separationem facere plurimos, externa minime facta, idem ille constantissime docet lib. de unitate Ecclesie cap. 25. *Multi tales sunt in Ecclesia communiione cum Ecclesia, & tamen jam non sunt in Ecclesia; per interiorem spiritus communionem, Lib. 1. de Baptismo cap. 10. Non hi soli ad Ecclesiam non pertinent, qui separationis aperto sacrilegio manifesti sunt, sed etiam illi, qui in ejus unitate corporaliter mixti, per vitam pessimam separantur.*

Hæc duplicis separationis distinctio posita, haud ita facile intelligitur, quid dogmatis in ea Quæsnelliana propositione damnaverit Clemens XI.; cum vel sic exploratissimum sit, hominem tam non vivendo secundum Evangelium, ab interno Ecclesie spiritu, animaque vivificante interius separari; quam non credendo Evangelio, ab externa fidelium societate separari: seu quod in idem simplicioribus verbis omnino redit: amitti persæpe ab homine charitatem, dum fides nequaquam amittitur. Quare & hoc sibi refecari arcantum suppliciter petunt Theologi bonæ pacis amantes: quid dogmatis in ea propositione damnatum sit? an autem ob id unum ferulam meruerit auctor, quod nulla interea separationis, de qua loqueretur, explicatio data, in suspitionem facile venerit, quod improbos omnes a mystico Christi corpore, seu ab Ecclesia secundum Evangelium non componunt, ut pie religioseque vivant?

§. IV.

Propositio Quæsnelliana censura notata.

Propositio 29. *Extra Ecclesiam nulla conceditur gratia.*

OBSERVATIO.

Universim accepta propositio, de quacunque gratia, etiam actuali excitante, atque movente, erronea est. Liqueat enim homines bene multos extra Ecclesiam positos, gratis interdum actualibus, excitantibus a Deo moveri, ut ad Ecclesiam veniant, & fidem Catholicam amplectantur. De gratia nihilominus habituali, quæ salutem operetur & vitam, accepta propositio, fidei dogma est; quo credimus extra Ecclesiam, salutem & vitam æternam obtineri non posse. Verum e delatoribus mutilata est propositio, truncata, & a suis adjunctis avulsa, quæ auctorem de gratia salutem & vitam operante locutum ostendant. Ecclesia, ait ille, est domus salutis; extra illam nulla est gratia, salvatio nulla, vita nulla. Quapropter illud Theologi scire cupiunt, sitne ad mentem auctoris damnata propositio, ut extra Ecclesiam dari quoque gratias salutis operatrices agnoscere debeant, (quod nemo facile sibi persuaserit) an potius juxta sensum illi a delatoribus & truncatoribus affictum, quodcumque gratiæ genus extra Ecclesiam positus abnegantem, proscripta fuerit?

§. V.

§. V.

Propositio Quæsnelliana censura notata.

Propositio 101. *Nihil spiritui Dei, & doctrine Jesu Christi magis opponitur, quam communia sacre juramenta in Ecclesia: quia hoc est multiplicare occasiones peccandi, laqueos tendere infirmis & idiotis, & efficere ut nomen & veritas Dei aliquando deserantur consilio impiorum.*

OBSERVATIO.

Quidquid continet dogmatis propositio illa, fidei nostræ caput est, sacris in litteris revelatum. Non debere juramenta in Ecclesia, ac etiam in seculo communiter frequentari, ob illas ipsas rationes, quæ in propositione insinuantur, certa Patrum Theologorumque sententia est. Jurationi non assensat os tuum, multi enim casus in illa, inquit Sapiens Eccl. 23. Et Christus ipse, Matth. 5. *Ego autem dico vobis; non jurare omnino: Quod utique ob periculum peccandi dictum est, & ad coercendam juramenti frequentiam, ut exponit Augustinus lib. de Mendacio cap. 15. Juravit ipse Apostolus in epistolis suis; & sic ostendit quomodo accipiendum esset quod dictum est, dico vobis non jurare omnino, ne scilicet jurando ad facilitatem jurandi veniatur, ex facilitate ad consuetudinem, atque ita ex consuetudine in perjurium decidatur. Et lib. 1. De sermone Domini in monte cap. 17. Ita Dominus intelligitur præcepisse ne juraret, ne quisquam sicut bonum appetit juramentum, & assidue jurandi ad perjurium per consuetudinem delabatur. Quod idem affirmat Doctor Angelicus lect. 5. in caput 1. epistolæ ad Romanos; & 2. 2. q. 89. art. 2.*

Non ob aliud ergo damnata videtur propositio, quam ob siquidam proferentis intentionem, qui de juramentis in formularii subscriptione dari solitis, ista dixisse creditus est. Atque ita ejus in ore reputata est male sonans, atque suspecta. Quod quidem in presentia videtur esse declarandum, ne Sapiens, & Christi Domini sententia damnata putetur, ac non solus ejusdem abusus; cujus nullum in recitata propositione apertum est signum.

CAPUT VIII.

De Legibus & Censuris.

§. I.

Propositio Quæsnelliana censura notata.

Propositio 71. *Homo ad sui conservationem potest se dispensare ab ea lege, quam Deus condidit propter ejus utilitatem.*

OBSERVATIO.

LEX prima sui divisione gemina est, naturalis, & positiva. Et ab illa quidem neminem posse semetipsum dispensare perfectum est: ab ista vero, etiam si divina sit, atque a Deo condita, modo extrema servanda vitæ necessitas urgeat, posse se aliquando hominem dispensare, sanctissimorum virorum patet exemplis, ab ipso Christo Domino comprobatis ejusque diserta sententia confirmatis. David enim Rex sanctissimus, dum fame premeretur, panes propositionis manducavit,

suisque dedit manducandos, quos per legem divinam non licebat nisi sacerdotibus manducare; lib. 1. Regum cap. 21. Et Apostoli fame pressi, spicas sabbatho evulserunt, & conficarunt, quod divina sabbathi lege vetabatur. Qua de re cum Pharisei obmurmurarent, factum Christus Dominus excusavit, licetumque defendit, Marci 2. Factum est autem cum Dominus sabbathi ambularet per sata, & discipuli ejus cæperunt progredi, & vellere spicas. Pharisei autem dicebant ei: ecce quid faciunt sabbathi, quod non licet? Et ait illis, numquid legitis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, & esurivit ipse, & qui cum eo erant? Quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar principe Sacerdotum, & panes propositionis manducavit, quas non licebat manducare nisi sacerdotibus, & dedit eis qui cum eo erant? Et dicebat eis, Sabbatum propter hominem factum est, & non homo propter Sabbatum. Itaque Dominus est filius hominis etiam Sabbathi.

Quæ cum ita sint, difficile captu est, quid in ea propositione 71. censura notatum sit; maxime cum eam Auctor, hoc ipsum Christi oraculum commentando, protulerit; debitique circumscriptionibus temperaverit; ut non de lege naturali, sed positiva; deque solo conservandæ vitæ casu, se loqui significaret. Ad fidelium igitur institutionem maxime refert, quod Clemens in ea propositione distincte damnaverit, aperire. Num forte ad cautelam damnata est propositio: quod a suis avulsa sedibus, de quacunque lege tam naturali quam positiva; ac de quavis uti ipsius conservatione, etiam extra periculum utgens, possit intelligi?

§. II.

Propositio Quæsnelliana censura notata.

Propositio 90. *Ecclesia auctoritatem excommunicandi habet, ut eam exerceat per primos pastores, de consensu saltem presumpto totius corporis.*

OBSERVATIO.

Binas partes habet propositio 90. variis sensibus perinde obnoxias, quos distingui & explicari necesse est, ut restata censura habeatur intelligentia.

Pars prior Ecclesiam ait, habere excommunicandi auctoritatem, ut eam per primos pastores exerceat. Quod utique vel eo sensu ab Auctore dictum est, quod Ecclesia a Christo Domino excommunicandi auctoritatem acceperit sola, in unius Petri persona; quasi eam perinde a Christo, in cæterorum Apostolorum persona, primi pastores, hoc est Episcopi non acceperint; sed ab Ecclesia ipsa acceptam retulerint: quod plerique Episcopali auctoritati injuriam arbitrantur; qui Episcopos, utpote successores Apostolorum, auctoritatem a Deo immediate tenere volunt, non ab Ecclesia: Actorum 20. *Astendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei, quam acquisistis sanguine suo.* Vel eo sensu ab Auctore est dictum, quo Ecclesia hujusmodi auctoritatem acceperit a Christo, quatenus eam in primis pastoribus suis accepit; cum primi pastores, hoc est Episcopi, Ecclesiam universam repræsentent; immo ipsamet Ecclesia sint docens, pascens, ac regens. Quæ Divi Augustini sententia creditur esse sermo. 188. de Diversis. *Has claves non homo unus, sed unitas accepit Ecclesia; Et lib. de Agone Christiano. c. 30. Ecclesia Catholice colorum clavus date sunt.*